Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
YVES BOT
prednesené 3. marca 2016 [1]

Veci C-404/15 a C-659/15 PPU

Pál Aranyosi (C-404/15)
a
Robert Căldăraru (C-659/15 PPU)

[návrhy na začatie prejudiciálneho konania, ktoré podal Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Vyšší krajinský súd Brémy, Nemecko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Policajná a súdna spolupráca v trestných veciach — Rámcové rozhodnutie 2002/584/SVV — Európske zatykače vydané na účely trestného stíhania alebo výkonu trestu odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúceho pozbavenie osobnej slobody — Odovzdávanie vyžiadaných osôb súdnym orgánom vydávajúcim zatykač — Článok 1 ods. 3 — Základné práva — Podmienky výkonu pozbavenia osobnej slobody v členskom štáte vydávajúcom zatykač — Riziká neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania — Potreba preskúmania proporcionality pri vydávaní európskych zatykačov“

I – **Úvod**

1. Výkon európskeho zatykača má za následok vzatie vyžiadanej osoby do väzby. Sú vykonávajúce súdne orgány oprávnené odmietnuť odovzdanie dotknutej osoby na základe čo i len potenciálne alebo pravdepodobne ponižujúcej povahy podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody vyplývajúcej zo systémového nedostatku väzenských zariadení členského štátu vydávajúceho zatykač?

2. Z článku 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi [2] totiž vyplýva, že „[toto rozhodnutie] nebude meniť povinnosť rešpektovať základné práva a základné právne princípy zakotvené v článku 6 [EÚ]“.

3. Základnou otázkou je, či je záväznosť zásady vzájomného uznávania obmedzená narušením dôvery, ktorú voči sebe musia mať členské štáty, z dôvodu potenciálneho porušenia základných práv, o ktorých sa predpokladá, že ich členské štáty dodržiavajú.

4. Vzájomné uznávanie, ktorého vykonaním je samotný európsky zatykač, je však podľa ustanovenej formulácie „základným kameňom“ [3] priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, ktorý si Európska únia určila za cieľ, ako je zakotvené v Zmluvách.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Ú. v. ES L 190, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 34. Rámcové rozhodnutie zmenené a doplnené rámcovým rozhodnutím Rady 2009/299/SVV z 26. februára 2009 (Ú. v. EÚ L 81, s. 24, ďalej len „rámcové rozhodnutie“).

3 — Podľa výrazu použitého v odôvodnení 6 rámcového rozhodnutia.

5. Súdny dvor tak v tejto veci musí nájsť rovnováhu medzi dodržiavaním základných práv odovzdávanej osoby a absolútnou nevyhnutnosťou dosiahnuť tento spoločný priestor, predovšetkým ochranou práv a slobôd iných osôb. Súdny dvor si tak bude musieť položiť otázku, či je možné prevziať zásady, ktoré vyvodil v iných oblastiach práva Únie, ako sú zásady obsiahnuté v rozsudku N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865), ktorý sa týkal spoločného európskeho azylového systému, na osobitný mechanizmus európskeho zatykača s tým rizikom, že môže dôjsť k zablokovaniu tohto mechanizmu, nepotrestaniu trestného činu a mimoriadne závažným dôsledkom pre vykonávajúce súdne orgány.

6. V skutočnosti sa domnievam, že riešenie spočíva v samotnej rovnováhe systému zavedeného európskym zatykačom, z ktorej je teraz potrebné vyvodiť dôsledky. Pri zachovaní významu, ktorý tomuto systému priznáva zásada vzájomného uznávania, je možné vyvodiť riešenie z implicitného alebo explicitného odkazu rámcového rozhodnutia na určité základné zásady, a to predovšetkým na zásadu proporcionality, ktorá je všeobecnou zásadou práva Únie.

7. Vysvetlím, prečo v prípade, keď súdne orgány vydávajúce zatykač čelia všeobecnému preplneniu väzníc, v dôsledku ktorej sú materiálne podmienky výkonu pozbavenia osobnej slobody v rozpore so základnými právami, sú tieto orgány povinné vykonať preskúmanie proporcionality na účely posúdenia potreby vydať európsky zatykač s ohľadom tak na povahu trestného činu, ako aj na konkrétne podmienky výkonu trestu.

8. Keďže európsky zatykač je nástrojom, ktorý vytvorilo a upravuje právo Únie, najmä pokiaľ ide o podmienky jeho vydania, súdne orgány, ktoré chcú vydať takýto zatykač, sa musia ubezpečiť nielen o tom, že tento zatykač spĺňa vecné a formálne podmienky, ale aj o tom, že je tiež vydaný v súlade so zásadou proporcionality. Takéto preskúmanie treba v rozsahu, v akom umožňuje lepšie kontrolovať podmienky a predovšetkým dôsledky odovzdania vyžiadanej osoby, vykladať v širšom zmysle ako súčasť povinností členského štátu vydávajúceho zatykač zaručiť dodržiavanie základných práv osoby odovzdanej na základe európskeho zatykača, a teda ako záruku dôvery, ktorú voči nemu musia mať vopred vydávajúce súdne orgány.

9. Napokon spresním, že takéto preskúmanie nemôže uniknúť zodpovednosti členského štátu vydávajúceho zatykač, pokiaľ ide o dodržiavanie základných práv držaných jednotlivcov, nielen na základe článku 6 ZEÚ, ale aj na základe zásady prednosti práva Únie a jeho povinnosti lojálnej spolupráce, ako ani činnostiam, ktoré musia Rada Európskej únie a Európska komisia nevyhnutne uskutočniť na účely posilnenia efektívnosti systému.

II – **Právny rámec**

10. Kým pristúpim k analýze problémov nastolených prejudiciálnymi otázkami položenými Súdnemu dvoru, treba najskôr pripomenúť základné zásady, o ktoré sa bude moja analýza opierať. Tieto zásady sú obsiahnuté v Zmluvách.

A – *Zmluvy*

11. Podľa článku 3 ods. 2 ZEÚ a článku 67 ods. 1 ZFEÚ je cieľom Únie vytvárať a rozvíjať sa ako priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, v ktorom je pri rešpektovaní základných práv každej osoby zaručený voľný pohyb osôb prijatím príslušných opatrení týkajúcich sa predchádzania trestnej činnosti a boja s ňou.

12. Článok 6 ods. 1 prvý pododsek ZEÚ na tento účel stanovuje, že „Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v Charte základných práv Európskej únie [(ďalej len ‚Charta‘)]“.

13. Z článku 6 ods. 3 ZEÚ tiež vyplýva, že „základné práva tak, ako sú zaručené Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd[, podpísaným v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len ‚EDĽP‘),] a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, predstavujú všeobecné zásady práva Únie“.

14. V rámci hlavy V tretej časti Zmluvy o FEÚ, nazvanej „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“, článok 82 ZFEÚ stanovuje, že „justičná spolupráca v trestných veciach v Únii je založená na zásade vzájomného uznávania“. Ako som už povedal, táto zásada je „základným kameňom“ súdnej spolupráce v trestných veciach medzi členskými štátmi.

B – *Rámcové rozhodnutie*

15. Európsky zatykač zavedený rámcovým rozhodnutím bol vytvorený s cieľom nahradiť klasický mechanizmus vydávania osôb, ktorý predpokladá rozhodnutie výkonnej moci, nástrojom spolupráce medzi vnútroštátnymi súdnymi orgánmi založeným na zásade vzájomného uznávania rozsudkov a iných justičných rozhodnutí a zásade vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi.[4]

16. Rámcové rozhodnutie zavádza nový zjednodušený a efektívnejší systém odovzdávania osôb odsúdených za porušenie alebo podozrivých z porušenia trestného zákona[5] veľmi striktným obmedzením dôvodov nevykonania zatykača a stanovením lehôt na prijímanie rozhodnutí týkajúcich sa európskeho zatykača.[6]

17. Mechanizmus európskeho zatykača zavedením postupu, ktorý má byť efektívnejší a účinnejší, predovšetkým podstatným spôsobom prispieva k potláčaniu trestnej činnosti v Únii. V rozsahu, v akom umožňuje zabezpečiť trestné stíhanie, súdne konanie a odsúdenie páchateľov trestných činov spáchaných v jednom z členských štátov, je dnes základným ochranným opatrením zrušenia vnútorných hraníc v Únii a smeruje tiež k posilneniu ochrany obetí trestných činov tým, že zabezpečuje jednak možnosť súdiť a odsúdiť páchateľov za spáchané trestné činy a jednak rýchlejšie a efektívnejšie postavenie páchateľov pred súd.

18. Odôvodnenia 10 až 13 rámcového rozhodnutia znejú takto:

„(10) mechanizmus európskeho zatykača je založený na vysokej miere dôvery medzi členskými štátmi; jeho vykonávanie sa môže pozastaviť iba v prípade vážneho a pretrvávajúceho porušovania zásad uvedených v článku 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii jedným z členských štátov, zisteného Radou v zmysle článku 7 ods. 1 uvedenej zmluvy, s následkami uvedenými v článku 7 ods. 2 zmluvy[7];

(11) vo vzťahoch medzi členskými štátmi európsky zatykač má nahradiť všetky predchádzajúce nástroje týkajúce sa vydávania osôb, vrátane ustanovení Hlavy III Dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda týkajúca sa vydávania osôb cudzím štátom;

(12) toto rámcové rozhodnutie rešpektuje základné práva a dodržiava zásady uznané v článku 6 [EÚ] a vyjadrené Chartou…, najmä jej Kapitoly VI…

4 — Článok 82 ods. 1 prvý pododsek ZFEÚ a odôvodnenia 5, 6, 10 a 11 rámcového rozhodnutia.

5 — Rozsudky Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, bod 34) a Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, bod 37).

6 — Rozsudok F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, body 57 a 58).

7 — Hoci sa v tomto odôvodnení 10 uvádza článok 7 ods. 1 EÚ a článok 7 ods. 2 EÚ, domnievam sa, že normotvorca Únie chcel uviesť článok 7 ods. 2 EÚ a článok 7 ods. 3 EÚ.

(13) žiadna osoba by sa nemala previesť, vypovedať alebo vydať do štátu, kde jej vážne hrozí výkon trestu smrti, mučenia alebo iného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo potrestania;“

19. Článok 1 rámcového rozhodnutia, nazvaný „Definícia európskeho zatykača a povinnosť vykonať ho“, stanovuje:

„1. Európsky zatykač je súdne rozhodnutie vydané členským štátom s cieľom zatknúť a vydať požadovanú osobu inému členskému štátu na účely vedenia trestného stíhania alebo výkonu trestu alebo ochranného opatrenia [s cieľom, aby iný členský štát zatkol a odovzdal vyžiadanú osobu na účely vedenia trestného stíhania alebo výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia zahŕňajúceho pozbavenie osobnej slobody – *neoficiálny preklad*].

2. Členské štáty vykonajú každý európsky zatykač na základe zásady vzájomného uznávania a v súlade s ustanoveniami tohto rámcového rozhodnutia.

3. Toto rámcové rozhodnutie nebude meniť povinnosť rešpektovať základné práva a základné právne princípy zakotvené v článku 6 [EÚ].“

20. Články 3 až 4a rámcového rozhodnutia sa zaoberajú dôvodmi povinného nevykonania a nepovinného nevykonania európskeho zatykača.

III – **Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky**

21. Tieto návrhy na začatie prejudiciálneho konania boli podané v rámci preskúmania, ktorým Generalstaatsanwaltschaft Bremen (Generálna prokuratúra Brémy) skúma prípustnosť odovzdania pána Aranyosiho a pána Căldărarua súdnym orgánom ich členského štátu pôvodu. [8]

22. V rámci veci Aranyosi (C-404/15) je nemeckým súdnym orgánom predložená žiadosť o odovzdanie dotknutej osoby na základe dvoch európskych zatykačov, ktoré 4. novembra 2014 a 31. decembra 2014 vydal Miskolci járásbíróság (Okresný súd Miškovec, Maďarsko) na účely trestného stíhania. Pán Aranyosi je maďarský štátny príslušník, ktorý v súčasnosti žije v Bremerhavene (Nemecko) so svojou matkou, má priateľku a malé dieťa.

23. Je obvinený jednak z vlámania do domu v obci Sajohidveg (Maďarsko), z ktorého odcudzil 2 500 eur a 100 000 maďarských forintov (HUF) (približne 313 eur) v hotovosti, ako aj rôzne cenné predmety, a jednak z vlámania do školy v obci Sajohidveg, kde poškodil zariadenie školy a odcudzil technické vybavenie, ako aj hotovosť v celkovej odhadovanej hodnote 244 000 HUF (približne 760 eur).

24. V rámci veci Căldăraru (C-659/15 PPU) je nemeckým súdnym orgánom predložená žiadosť o odovzdanie dotknutej osoby na základe európskeho zatykača, ktorý 29. októbra 2015 vydal Judecătoria Făgăraş (Okresný súd Fagaras, Rumunsko) na účely výkonu trestu odňatia slobody v trvaní jedného roka a ôsmich mesiacov na základe právoplatného rozsudku. Pán Căldăraru je rumunský štátny príslušník.

8 — Na základe § 29 ods. 1 zákona o medzinárodnej vzájomnej právnej pomoci v trestných veciach (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen) z 23. decembra 1982 v znení zákona o európskom zatykači (Europäisches Haftbefehlsgesetz) z 20. júla 2006 (BGBl. 2006 I, s. 1721, ďalej len „IRG“), Oberlandesgericht (vyšší krajinský súd, Nemecko) rozhoduje na návrh prokuratúry o prípustnosti vydania osoby, ak obvinený nesúhlasil s vydaním. V súlade s § 32 IRG sa rozhodnutie vydáva formou uznesenia.

25. Dňa 17. decembra 2013 bol podmienečne odsúdený na trest odňatia slobody za trestný čin vedenia vozidla bez vodičského oprávnenia, pričom 5. augusta 2014 sa znovu dopustil rovnakého trestného činu, aby sa dopravil do domu svojho otca.

26. P. Căldăraru bol zatknutý v Brémach (Nemecko) 8. novembra 2015 a vzatý do vydávacej väzby.

27. Pri výsluchu obaja, pán Aranyosi aj pán Căldăraru, namietali proti svojmu odovzdaniu súdnym orgánom vydávajúcim zatykač, čím vyjadrili svoj nesúhlas so zjednodušeným postupom odovzdania.

28. V oboch týchto veciach požiadala prokuratúra v Brémach súdne orgány, ktoré vydali zatykač, aby jej oznámili názov zariadení, v ktorých budú dotknuté osoby uväznené v prípade odovzdania, a to s odvolaním sa na podmienky výkonu pozbavenia osobnej slobody, ktoré nespĺňajú minimálne európske štandardy. Žiaden z týchto orgánov sa k tomu nemohol záväzne vyjadriť, a preto si Generálna prokuratúra v Brémach s ohľadom na znenie článku 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia a ustanovení uvedených v § 73 IRG [9] kladie otázku týkajúcu sa prípustnosti takýchto odovzdaní.

29. Tieto návrhy na začatie prejudiciálneho konania teda spadajú do veľmi špecifického kontextu, ktorý sa vyznačuje nie zistením Európskej rady na základe uplatnenia sankčného mechanizmu stanoveného v článku 7 ZEÚ a výslovne uvedeného v odôvodnení 10 rámcového rozhodnutia, ale zistením Európskeho súdu pre ľudské práva.

30. Európsky súd pre ľudské práva totiž vo svojom rozsudku Stanciu v. Rumunsko [10] a vo svojom pilotnom rozsudku [11] Varga a iní v. Maďarsko [12] konštatoval, že rumunský a maďarský väzenský systém sú vo všeobecnosti nefunkčné, čo vyplýva najmä zo všeobecného preplnenia väzníc, v dôsledku čoho väzni počas uväznenia sú alebo by mohli byť vystavení neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu, ktoré je v rozpore s článkami 2, 3 a 5 EDĽP.

31. Ak je preukázané, že v Rumunsku môže byť na ploche 9 m^2 umiestnených desať uväznených osôb, ktorých životný priestor je tak menší ako 2 m^2, a ak je pravda, že na Európsky súd pre ľudské práva bolo v tejto súvislosti podaných niekoľko stoviek individuálnych žalôb, s ohľadom na ochranu základných práv odovzdanej osoby si nemôžem nepoložiť otázku zákonnosti výkonu európskeho zatykača, či už je vydaný na účely trestného stíhania alebo výkonu trestu odňatia slobody.

32. Európsky súd pre ľudské práva už konštatoval tento záver v troch pilotných rozsudkoch týkajúcich sa Talianskej republiky, Bulharskej republiky a Maďarska. [13]

33. Judikatúra ESĽP však svedčí o existencii opakovaných problémov vo väzenskom prostredí v 47 členských štátoch Rady Európy, vrátane členských štátov Únie.

9 — § 73 IRG uvádza, že „v prípade, že nebola podaná príslušná žiadosť, vzájomná právna pomoc a poskytovanie informácií sú neprípustné, ak sú v rozpore so základnými zásadami nemeckého právneho poriadku. V prípade žiadosti podľa časti 8, 9 a 10 je vzájomná právna pomoc neprípustná, ak je v rozpore so zásadami uvedenými v článku 6 [ZEÚ]“.

10 — Č. 35972/05, 24. júl 2012. Európsky súd pre ľudské práva v tomto rozsudku konštatuje, že napriek snahám rumunských orgánov o zlepšenie situácie existuje v tejto oblasti štrukturálny problém.

11 — Postup pilotného rozsudku umožňuje Európskemu súdu pre ľudské práva konštatovať existenciu porušenia EDĽP založeného na systematických, opakovaných a pretrvávajúcich problémoch týkajúcich sa podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody, ktoré sa dotýkajú alebo sa môžu dotýkať veľkého počtu osôb.

12 — Č. 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13 a 64586/13, 10. marec 2015. Európsky súd pre ľudské práva v tomto rozsudku zdôrazňuje všeobecnú nefunkčnosť maďarského väzenského systému, za ktorú bolo Maďarsko opakovane odsúdené na základe článku 3 EDĽP a ktorá je dôvodom v súčasnosti prejednávaných 450 žalôb podaných proti tomuto štátu (pozri najmä § 99 a § 100).

13 — Pozri rozsudky ESĽP Torreggiani a iní v. Taliansko, č. 43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10 a 37818/10, 8. január 2013; Neškov a iní v. Bulharsko, č. 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 a 9717/13, 27. január 2015, ako aj Varga a iní v. Maďarsko, už citovaný.

34. Vo veciach týkajúcich sa Litovskej republiky, Poľskej republiky a Slovinskej republiky [14] Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že preplnenie väzníc dosiahlo takú úroveň, že samotný tento faktor môže byť postačujúci pre porušenie článku 3 EDĽP. Tento súd navyše konštatoval, hoci to neviedlo k vydaniu pilotného rozsudku, že problémy vyplývajúce z preplnenia väzníc v Belgicku majú štrukturálnu povahu, prekračujúcu rámec osobitnej situácie žalobcu v prejednávanej veci. [15]

35. V roku 2011 Európsky parlament a Komisia vyjadrili svoje obavy týkajúce sa spôsobu, akým môžu podmienky výkonu pozbavenia osobnej slobody v týchto členských štátoch ovplyvniť vzájomnú dôveru a riadne fungovanie nástrojov vzájomného uznávania v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. [16]

36. Dnes, päť rokov po tomto konštatovaní, je táto otázka predložená Súdnemu dvoru v rámci týchto návrhov na začatie prejudiciálneho konania.

37. Keďže Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Vyšší krajinský súd Brémy) považoval za potrebné požiadať Súdny dvor o výklad článku 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia, rozhodol prerušiť konanie a položiť tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia vykladať v tom zmysle, že odovzdanie na účely trestného stíhania [(vec C-404/15) alebo odovzdanie na účely výkonu trestných sankcií (vec C-659/15 PPU)] je neprípustné, ak existujú závažné dôvody domnievať sa, že podmienky výkonu pozbavenia osobnej slobody v členskom štáte vydávajúcom zatykač porušujú základné práva dotknutej osoby a všeobecné právne zásady zakotvené v článku 6 Zmluvy o Európskej únii, alebo sa má vykladať v tom zmysle, že vykonávajúci štát v týchto prípadoch môže alebo musí rozhodnutie o prípustnosti vydania podmieniť zárukami dodržania podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody? Môže alebo musí vykonávajúci štát formulovať konkrétne minimálne požiadavky pre podmienky výkonu pozbavenia osobnej slobody, ktoré majú byť zaručené?

2. Majú sa článok 5 a článok 6 ods. 1 rámcového rozhodnutia vykladať v tom zmysle, že súdne orgány vydávajúce zatykač sú tiež oprávnené poskytnúť záruky za dodržiavanie podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody, alebo sa toto právo riadi vnútroštátnymi predpismi o usporiadaní právomocí v členskom štáte vydávajúcom zatykač?“

38. Hoci sa otázky položené vo veci C-404/15 týkajú vykonania európskeho zatykača vydaného na účely trestného stíhania a otázky položené vo veci C-659/15 PPU sa naproti tomu týkajú vykonania európskeho zatykača vydaného na účely výkonu trestu odňatia slobody, tieto otázky je vhodné preskúmať spoločne, keďže vychádzajú z rovnakej problematiky. Okrem toho obe položené otázky preskúmam spoločne z dôvodu ich spojitosti, ktorá je daná tým, že sa navzájom dopĺňajú.

14 — Pozri rozsudky ESĽP Karalevičius v. Litva, č. 53254/99, 7. apríl 2005; Norbert Sikorski v. Poľsko, č. 17599/05, 22. október 2009, ako aj Mandic a Jovic v. Slovinsko, č. 5774/10 a 5985/10, 20. október 2011.

15 — Pozri rozsudok ESĽP Vasilescu v. Belgicko, č. 64682/12, 25. november 2014.

16 — Pozri uznesenie Európskeho parlamentu z 15. decembra 2011 o podmienkach zadržiavania v EÚ (Ú. v. EÚ C 168E, 2013, s. 82) a bod 4 správy Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní rámcového rozhodnutia Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi od roku 2007 [KOM(2011) 175 v konečnom znení].

IV – **Úvodné pripomienky týkajúce sa ťažkostí spojených s prebratím zásad vyvodených v rozsudku N. S. a i.**

39. Viacero členských štátov navrhuje prebrať zásadu, ktorú Súdny dvor vyvodil vo svojom rozsudku N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865).[17] Je pravda, že táto myšlienka prichádza spontánne s ohľadom na skutkovú podobnosť, ktorá na seba v duchu príslovia „pre stromy nevidí les“ sústredí pozornosť a odôvodnenie.

40. Táto podobnosť spočíva v tom, že vo veci, v ktorej bol vydaný uvedený rozsudok, existovalo rovnako ako vo veciach samých systémové zlyhanie v členskom štáte, v ktorom malo dôjsť k zadržaniu v prípade odsunu žiadateľa o azyl, pričom toto zlyhanie konštatoval Európsky súd pre ľudské práva v nadväznosti na individuálne žaloby, ktoré mu boli predložené.

41. V rozsudku N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865) Súdny dvor rozhodol, že členské štáty vrátane vnútroštátnych súdov sú povinné neodovzdať žiadateľa o azyl do „zodpovedného členského štátu“ v zmysle nariadenia č. 343/2003, pokiaľ nemôžu na základe nástrojov, ktorými disponujú, ignorovať, že systémové zlyhania azylového konania a podmienok prijatia žiadateľov o azyl v tomto členskom štáte môžu žiadateľa vystaviť neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu v zmysle článku 4 Charty.[18]

42. Z odôvodnenia uvedeného v spomínanom rozsudku vyplýva členskému štátu, na území ktorého sa žiadateľ o azyl nachádza, povinnosť, aby sám posúdil žiadosť o azyl, ak „zodpovedný“ členský štát v zmysle nariadenia č. 343/2003 neposkytuje dostatočné záruky týkajúce sa podmienok zadržania.

43. Akokoľvek môže byť táto judikatúra príťažlivá, najmä z dôvodu jej jednoduchosti, domnievam sa, že nie je analogicky uplatniteľná na výklad ustanovení rámcového rozhodnutia.

44. Rôzne dôvody totiž zdá sa hovoria proti.

45. Po prvé zásada, ktorú Súdny dvor vyvodil vo svojom rozsudku N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865), preberá na úrovni Únie základnú zásadu, ktorou sa riadia pravidlá odsunu a vyhostenia v rámci azylového práva. Táto zásada, podľa ktorej nikto nesmie byť vysťahovaný, vyhostený ani vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu, je zakotvená v článku 19 ods. 2 Charty, ako aj v článku 3 EDĽP.

46. Treba však konštatovať, že normotvorca Únie prebratie uvedenej zásady v rámci mechanizmu európskeho zatykača dôsledne vylučuje, ako vyplýva z formulácie, ktorú použil v odôvodnení 13 rámcového rozhodnutia.

47. V tomto odôvodnení sa uvádza, že „žiadna osoba by sa nemala previesť, vypovedať alebo vydať do štátu, kde jej vážne hrozí výkon trestu smrti, mučenia alebo iného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo potrestania“.

48. „Odovzdaná“ osoba sa vôbec nespomína. Keďže však tento pojem označuje základný mechanizmus novovytvorený európskym zatykačom, je nepravdepodobné, že by ho normotvorca Únie zabudol uviesť, ak by mal v úmysle podmieniť postup odovzdávania osoby, na ktorú sa vzťahuje európsky zatykač, zásadami uvedenými v tomto odôvodnení. Normotvorca Únie tým jasne odlíšil pravidlá, ktorými sa

17 — Vo veci, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, žiadatelia o azyl pôvodom z Afganistanu, Iránu a Alžírska namietali proti svojmu odovzdaniu zo Spojeného kráľovstva a z Írska do Grécka, členského štátu príslušného na posúdenie ich žiadosti na základe nariadenia Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúceho kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov (Ú. v. EÚ L 50, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 109), keďže hrozilo, že v Grécku by boli na základe podmienok výkonu ich väzby vystavení neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu.

18 — Pozri najmä body 86, 94 a 106 tohto rozsudku.

riadi európsky zatykač, od pravidiel upravujúcich spoločný európsky azylový systém. Taktiež jasne prejavil vôľu skoncovať s tradičnými pravidlami upravujúcimi vydávanie osôb, čo je úplne odôvodnené, ak má byť vydávanie nahradené súdnou spoluprácou založenou na vzájomnom uznávaní a vzájomnej dôvere. [19]

49. Po druhé hoci sa spoločný európsky azylový systém aj mechanizmus európskeho zatykača podieľajú na vytváraní priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, sledujú rozdielne ciele a majú svoje špecifické vlastnosti vychádzajúce z osobitných pravidiel a zásad.

50. Po prvé spoločný európsky azylový systém je založený na komplexnom súbore pravidiel harmonizovaných na úrovni Únie. Trestné právo hmotné a procesné však nie je v rámci Únie predmetom takejto rozsiahlej harmonizácie a napriek všetkému sa naďalej riadi teritorialitou trestného práva.

51. Po druhé spoločný európsky azylový systém má ponúkať priestor ochrany a solidarity jednotlivcom, ktorí unikajú pred prenasledovaním alebo závažnými útokmi na svoju osobu a žiadajú medzinárodnú ochranu. Naproti tomu európsky zatykač má zabezpečiť potláčanie trestnej činnosti v Únii tým, že umožňuje trestné stíhanie, súdne konanie a odsúdenie páchateľov trestných činov.

52. Po tretie spoločný európsky azylový systém je založený na postupe posúdenia čisto administratívnej povahy, ktorého predmetom je zistiť, či dotknutá osoba má alebo nemá právo na postavenie utečenca a v prípade, ak toto právo nemá, vykonať jej odsun z územia Únie. Pokiaľ ide o európsky zatykač, ten je súčasťou čisto interného mechanizmu Únie a navyše je založený na postupe výlučne súdnej povahy. Uväznenie osoby totiž nepožaduje členský štát, ale vnútroštátny súd a rámcové rozhodnutie ukladá ostatným členským štátom povinnosť za určitých podmienok, teda s určitými výhradami, vyhovieť tejto žiadosti.

53. Po štvrté v rámci spoločného európskeho azylového systému predstavuje rozhodnutie o zaistení pre príslušný členský štát krajné opatrenie čisto doplnkovej povahy, spojené s potrebou zabezpečiť nútený odsun. Vzatie do väzby, ktoré zahŕňa európsky zatykač, je naproti tomu pravidlom a vyplýva z rozhodnutia súdu, ktorým sa páchateľ trestného činu odsudzuje alebo ktorým sa vyžaduje, aby sa pomocou donucovacích prostriedkov dostavil pred súd na účely trestného konania.

54. Napokon je potrebné zohľadniť otázku a veľmi konkrétne dôsledky vyplývajúce z uplatnenia judikatúry N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865) na mechanizmus európskeho zatykača a obmedzenia takéhoto uplatnenia vzhľadom na úlohu a právomoci členského štátu v rámci výkonu európskeho zatykača.

55. Vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865), išlo o otázku, ktorý z členských štátov je zodpovedný za posúdenie žiadosti o azyl v zmysle nariadenia č. 343/2003. Úplne konkrétne jedinými dôsledkami riešenia, ktoré prijal Súdny dvor, bola požiadavka, aby príslušné orgány Spojeného kráľovstva a Írska identifikovali v súlade s kritériami uvedenými v tomto nariadení iný „zodpovedný členský štát“, alebo aby sami posúdili žiadosť o azyl, s prípadnou požiadavkou odsunu dotknutých osôb z ich územia. Išlo teda o uplatnenie výnimky z pravidla miestnej príslušnosti stanoveného na účely rozdelenia bremena administratívnych konaní, ktoré podliehajú vecným kritériám spoločným pre všetky členské štáty.

56. V rámci konaní vo veciach samých je predmetná otázka úplne inej povahy, keďže ide o zaručenie verejného poriadku a verejnej bezpečnosti tým, že sa umožní trestné stíhanie pána Aranyosiho a zabezpečí sa výkon trestu odňatia slobody pána Căldărarua.

19 — Odôvodnenie 13 rámcového rozhodnutia je potrebné vykladať so zreteľom na ustanovenia článku 28 tohto rozhodnutia, pričom zásada upravená v tomto odôvodnení sa uplatní, ak po vykonaní európskeho zatykača vznikne v členskom štáte, ktorý vydal zatykač, otázka odsunu, vyhostenia alebo vydania.

57. Praktické dôsledky sú tiež úplne iného rozsahu, keďže na základe zásad, ktoré Súdny dvor potvrdil vo svojom rozsudku N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865), by boli vykonávajúce súdne orgány povinné zamietnuť odovzdanie vyžiadanej osoby.

58. Na rozdiel od spoločného európskeho azylového systému, ktorý je, ako som už povedal, v rozsiahlej miere harmonizovaný, však trestné právo hmotné a procesné nie je v rámci Únie predmetom rozsiahlej harmonizácie a napriek všetkému sa naďalej riadi teritorialitou trestného práva.

59. To znamená, že v rámci výkonu európskeho zatykača vydaného na účely trestného stíhania vedie prebratie zásady, ktorú Súdny dvor vyvodil v rozsudku N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865) k situácii, v ktorej už vykonávajúce súdne orgány nemôžu odovzdať vyžiadanú osobu na účely trestného stíhania a v zásade už ani nemajú právomoc túto osobu trestne stíhať namiesto súdnych orgánov, ktoré vydali zatykač. Ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vo veci C-404/15 a najmä z vyjadrení okresnej prokuratúry v Miškovci, preukázanie trestného činu a výber sankcií, ktoré sa majú uplatniť, spadajú do neodňateľných právomocí maďarských súdnych orgánov.

60. Existuje teda jasné a zjavné riziko, že trestný čin ostane nepotrestaný a jeho páchateľ sa opäť dopustí trestnej činnosti a zasiahne tak do práv a slobôd iných občanov Únie.

61. V rámci vykonania európskeho zatykača vydaného na účely výkonu trestu odňatia slobody sa problém môže zdať menej citlivý, keďže ak má vyžiadaná osoba bydlisko na území vykonávajúceho členského štátu, súdne orgány tohto štátu by sa prípadne mohli zaviazať k vykonaniu tohto trestu na základe článku 4 ods. 6 rámcového rozhodnutia. Vykonávajúce súdne orgány by sa tiež mohli odvolávať na rámcové rozhodnutie Rady 2008/909/SVV z 27. novembra 2008 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na rozsudky v trestných veciach, ktorými sa ukladajú tresty odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúce pozbavenie osobnej slobody, na účely ich výkonu v Európskej únii[20], aby táto osoba mohla vykonať svoj trest na území vykonávajúceho členského štátu.

62. Hoci je možné uvažovať o takomto riešení, nič to nemení na skutočnosti, že uplatnenie zásady, ktorú Súdny dvor vyvodil vo svojom rozsudku N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865), na mechanizmus európskeho zatykača bude viesť k rozdielnemu zaobchádzaniu, a teda k porušeniu zásady rovnosti v závislosti od toho, či je vyžiadaná osoba obvinená alebo už bola odsúdená.

63. Navyše nemožno vylúčiť, že takéto riešenie v konečnom dôsledku podnieti osoby vyžiadané na účely trestného stíhania alebo výkonu trestu odňatia slobody, aby vycestovali do iných členských štátov s cieľom vyhnúť sa trestnému stíhaniu alebo môcť tam vykonať svoj trest. Tieto štáty by sa teda stali štátmi – útočiskami, ako na pojednávaní pred Súdnym dvorom výslovne zdôraznil generálny prokurátor v Brémach. Ako sa vyhnúť tomu, aby aj tieto štáty čelili problémom, a tak nezačali zlyhávať? Nepochybne sa tomu vyhnú tak, že nebudú vykonávať tresty, v súvislosti s ktorými odmietli vykonanie európskeho zatykača. Takéto dôsledky treba brať vážne.

64. Navyše pri počte členských štátov, ktoré sa majú vzhľadom na zistenia Európskeho súdu pre ľudské práva alebo Komisie považovať za štáty vykazujúce nedostatky týkajúce sa podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody, sa tieto štáty zdajú byť vhodným útočiskom. Keďže ich väzenské zariadenia sú už teraz preplnené, je len málo pravdepodobné, že ešte zvýšia ich obsadenosť umiestnením osôb odsúdených súdnymi orgánmi iných členských štátov.

20 — Ú. v. EÚ L 327, s. 27.

65. Vzhľadom na všetky tieto úvahy je potrebné konštatovať, že prebratie zásady, ktorú Súdny dvor vyvodil vo svojom rozsudku N. S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865), by narazilo na výrazné prekážky dané povahou a cieľmi európskeho zatykača a okrem toho by viedlo nielen k ochromeniu mechanizmu zavedeného rámcovým rozhodnutím, ale aj k mimoriadne závažným a škodlivým dôsledkom pre vykonávajúce súdne orgány, ku ktorým sa ešte vrátim.

V – **Moja analýza**

66. Vnútroštátny súd sa svojimi otázkami pýta Súdneho dvora, či vzhľadom na znenie článku 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia je súdny orgán vykonávajúci európsky zatykač povinný odovzdať vyžiadanú osobu na účely trestného stíhania alebo výkonu trestu odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúceho pozbavenie osobnej slobody, ak táto osoba môže byť v členskom štáte vydávajúcom zatykač držaná v materiálnych podmienkach, ktoré sú v rozpore s jej základnými právami, a prípadne za akých podmienok a podľa akých formálnych náležitostí.

67. Problém, ktorý predložil vnútroštátny súd, nesúvisí s vadou, ktorá by sa dotýkala samotnej platnosti európskeho zatykača alebo s vadou, ktorou by bol poznačený vyšetrovací postup, rozsudok alebo opravné prostriedky uplatniteľné v členskom štáte vydávajúcom zatykač. Vada sa týka podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody v tomto štáte, čiže fázy po vykonaní európskeho zatykača. Táto vada so sebou prináša riziko vystavenia vydanej osoby materiálnym podmienkam väzby, ktoré sú v rozpore so zárukami uvedenými v článku 4 Charty.

68. Problém nastolený vnútroštátnym súdom sa teda týka klasickej problematiky hľadania rovnováhy medzi rôznymi základnými cieľmi, potrebou dosiahnuť tieto ciele a možnosťou dosiahnuť ich bez toho, aby došlo k popretiu alebo čo i len oslabeniu záruk, ktoré vytvárajú z Únie priestor práva a slobody.

69. V prvom rade vykonám tradičnú analýzu znenia článku 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia, štruktúry tohto rozhodnutia a hlavných zásad, na ktorých je založené. Na základe tohto preskúmania vyvodím záver, že článok 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia nemožno vykladať ako dôvod nevykonania európskeho zatykača.

70. Nevyvodím však záver, že je daná absolútna povinnosť odovzdania, ak hrozí, že vykonanie európskeho zatykača bude viesť k dôsledkom, aké opísal vnútroštátny súd.

71. V druhom rade totiž vysvetlím dôvody, prečo je nutné preskúmanie proporcionality, ak sa súdny orgán rozhodne vydať európsky zatykač za menej závažné trestné činy aj napriek nedostatku miesta vo väzenských zariadeniach daného štátu a napriek mnohým odsúdeniam, ktorým čelil z dôvodu materiálnych podmienok väzby porušujúcich základné práva.

A – *Znenie článku 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia*

72. Článok 1 rámcového rozhodnutia má názov „Definícia európskeho zatykača a povinnosť vykonať ho“.

73. Normotvorca Únie teda v odseku 1 tohto článku definuje cieľ európskeho zatykača a v odseku 2 tohto článku stanovuje zásadu, podľa ktorej sú členské štáty povinné ho vykonať v súlade so zásadou vzájomného uznávania.

74. Keď normotvorca Únie v odseku 3 tohto článku uvádza, že „rámcové rozhodnutie nebude meniť povinnosť rešpektovať základné práva a základné právne princípy zakotvené v článku 6 [EÚ]“, len pripomína všetkým členským štátom, že sú v súlade s uvedeným ustanovením povinné dodržiavať základné práva.

75. Ako uvidíme, táto povinnosť je len vyjadrením zásady vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi, ako Súdny dvor pripomenul vo svojom stanovisku 2/13 (EU:C:2014:2454).

76. Normotvorca Únie teda v článku 1 ods. 2 a 3 rámcového rozhodnutia uvádza zásady, na ktorých sa zakladá výkon európskeho zatykača, a to zásadu vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí a zásadu vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi.

77. Tieto odseky 2 a 3 sa navzájom dopĺňajú, pričom obe v nich upravené zásady sú neoddeliteľne spojené v rozsahu, v akom zásada vzájomného uznávania je založená na dôvere, ktorú medzi sebou majú členské štáty v súvislosti s dodržiavaním práva Únie a osobitne základných práv.

78. Vzhľadom na tieto skutočnosti nemožno článok 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia vykladať ako ustanovenie, ktorého cieľom je zaviesť výnimku zo zásady výkonu európskeho zatykača.

B – *O štruktúre systému*

79. Keby sa musel vykladať článok 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia ako ustanovenie, ktoré vykonávajúcemu súdnemu orgánu umožňuje odmietnuť vykonanie európskeho zatykača z dôvodu, že vyžiadaná osoba by mohla byť vystavená materiálnym podmienkam väzby, ktoré sú v rozpore s jej základnými právami, takýto výklad by bol okrem iného v zjavnom rozpore so štruktúrou systému.

80. Takýto výklad by jednak viedol k zavedeniu dôvodu nevykonania, ktorý normotvorca Únie zjavne neustanovil.

81. Bol by to teda v rozpore nielen s jasne vyjadrenou vôľou normotvorcu Únie stanoviť z dôvodu právnej istoty taxatívny zoznam prípadov, v ktorých nie je možné európsky zatykač vykonať, ale aj s judikatúrou Súdneho dvora, v ktorej sa uplatňuje veľmi striktný výklad rámcového rozhodnutia a predovšetkým dôvodov nevykonania upravených v článkoch 3 až 4a rámcového rozhodnutia.

82. Takýto výklad by tiež viedol k zavedeniu dôvodu systematického nevykonávania európskych zatykačov vydaných členskými štátmi, ktoré čelia iným vážnym ťažkostiam spojeným s fungovaním ich väzenských zariadení, ako sú výslovne uvedené v rámci odôvodnenia 10 rámcového rozhodnutia.

83. V tomto odôvodnení normotvorca Únie výslovne upravuje možnosť pozastaviť mechanizmus európskeho zatykača vo vzťahu k členskému štátu v prípade vážneho a pretrvávajúceho porušovania zásad uvedených v článku 6 ods. 1 EÚ daným štátom.

84. Komisia definuje „pretrvávajúce“ porušovanie ako „systematické opakovanie individuálnych prípadov porušovania“ [21], pričom dôrazne poznamenáva, že okolnosťou, ktorá sa má zohľadniť, je skutočnosť, že „štát bol počas určitého obdobia opakovane odsúdený medzinárodným súdom, ako napr. Európskym súdom pre ľudské práva, za rovnaký typ porušenia… bez toho, aby preukázal úmysel vyvodiť z toho praktické dôsledky“ [22].

85. Domnievam sa, že niet pochýb o tom, že v prejednávanej veci ide o tento prípad.

21 — Pozri bod 1.4.4 oznámenia Komisie Rade a Európskemu parlamentu o článku 7 Zmluvy o Európskej únii – Dodržiavanie a podpora hodnôt, na ktorých je založená Únia [KOM(2003) 606 v konečnom znení].

22 — Tamže.

86. V odôvodnení 10 rámcového rozhodnutia však normotvorca Únie vyzýva k pozastaveniu mechanizmu európskeho zatykača ako krajnému zásahu zodpovedných politických predstaviteľov, keďže na základe postupu upraveného v článku 7 ods. 2 EÚ len Európska rada môže začať konanie o pozastavení práv dotknutého členského štátu. Ide však o zdĺhavý a zložitý postup, v ktorom Európska rada jednomyseľne rozhoduje na návrh jednej tretiny členských štátov alebo na návrh Komisie a po získaní súhlasu Parlamentu a ktorý zjavne vyžaduje silnú politickú vôľu.

87. Tým, že normotvorca Únie vyhradil možnosť pozastaviť mechanizmus európskeho zatykača prostredníctvom sankčného postupu upraveného v článku 7 ods. 2 EÚ len Európskej rade, chcel vymedziť striktné pravidlá pre takýto prípad a zjavne nechcel ponechať vykonávajúcim súdnym orgánom možnosť odmietnuť výkon európskeho zatykača za takýchto okolností.

88. Napokon keby im chcel poskytnúť takúto možnosť, mal na to viacero príležitostí.

89. Normotvorca Únie to mohol predovšetkým uviesť v rámci odôvodnenia 10 rámcového rozhodnutia.

90. Ďalej mohol analogicky uplatniť základnú zásadu, ktorou sa riadia pravidlá odsunu, vyhostenia alebo vydania upravené v odôvodnení 13 rámcového rozhodnutia, podľa ktorej, pripomínam, „žiadna osoba by sa nemala previesť, vypovedať alebo vydať do štátu, kde jej vážne hrozí výkon trestu smrti, mučenia alebo iného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo potrestania“.

91. Znenie tohto odôvodnenia však bolo starostlivo zvolené, keďže vôbec neodkazuje na osobu „odovzdanú“ na základe európskeho zatykača. Vnímam to ako vôľu odlíšiť pravidlá, ktorými sa riadi európsky zatykač, od pravidiel upravujúcich spoločný európsky azylový systém, a tiež ako vôľu skoncovať s tradičnými pravidlami upravujúcimi vydávanie osôb, ktorá je úplne odôvodnená, ak má byť vydávanie nahradené súdnou spoluprácou založenou na vzájomnom uznávaní a vzájomnej dôvere.

92. Normotvorca Únie mohol napokon výslovne zaradiť tento dôvod medzi dôvody povinného alebo nepovinného nevykonania, upravené v článkoch 3 až 4a rámcového rozhodnutia, ale neurobil to.

93. Vzhľadom na tieto skutočnosti môžem len konštatovať, že stanovením zásady uvedenej v článku 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia nemal normotvorca Únie v úmysle umožniť vykonávajúcim súdnym orgánom odmietnuť odovzdanie vyžiadanej osoby za podmienok, o aké ide v prejednávaných veciach.

C – *O hlavných zásadách rámcového rozhodnutia*

94. Ako je zrejmé, rámcové rozhodnutie je založené na zásadách vzájomného uznávania a vzájomnej dôvery, ktoré ukladajú vykonávajúcim súdnym orgánom povinnosť vychádzať z toho, že súdne orgány vydávajúce zatykač zaručia pri vykonávaní európskeho zatykača dodržiavanie základných práv vydanej osoby.

1. Zásada vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí

95. Uplatnenie zásady vzájomného uznávania bolo potrebné pre vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, čo je cieľ, ktorý si Únia stanovila na základe článku 3 ods. 2 ZEÚ a článku 82 ZFEÚ.

96. Je zrejmé, že členské štáty chceli zakotvením tejto zásady ako „základného kameňa“ tohto priestoru vytvoriť tento priestor bez toho, aby predtým nutne vykonali harmonizáciu vnútroštátnych trestnoprávnych predpisov. Minulé skúsenosti dostatočne preukázali, že tento postup, hoci bol logický, bol v konečnom dôsledku najistejšou cestou k zablokovaniu. Členské štáty chceli teda tomuto zablokovaniu zabrániť, pričom zachovali myšlienku, že harmonizácia môže byť síce nutná, ale jej úloha je už len vedľajšia.

97. Toto tvrdenie nie je síce názorom právnej vedy, ale veľmi jasne vyplýva zo znenia článku 82 ods. 1 a 2 ZFEÚ.

98. Súdny dvor túto logiku dokonale zapracoval už pred vznikom Lisabonskej zmluvy, keď vo svojom rozsudku Gözütok a Brügge [23] definoval v rámci uplatňovania zásady *ne bis in idem* zásadu vzájomného uznávania. Zásada *ne bis in idem* môže fungovať v cezhraničnom kontexte, len ak sa súdne rozhodnutia jednotlivých členských štátov v zásade rešpektujú a uznávajú za podmienok a s účinkami stanovenými Súdnym dvorom. Vzájomné uznávanie tak bez ohľadu na podmienky uloženia trestu nevyhnutne predpokladá, že existuje vzájomná dôvera medzi členskými štátmi v ich jednotlivé systémy trestného súdnictva a že každý z nich akceptuje uplatnenie platného trestného práva v iných členských štátoch, a to aj napriek tomu, že by uplatnením vlastného vnútroštátneho práva dospel k inému riešeniu. [24]

99. Z toho vyplýva, že vo vzťahoch „vzájomné uznávanie/vzájomná dôvera“ prvá zásada ukladá členským štátom povinnosť dodržiavať druhú zásadu. Od okamihu, keď sa uplatní zásada vzájomného uznávania a vytvorí „základnú zásadu“, na ktorej je založená súdna spolupráca, [25] členské štáty musia mať medzi sebou vzájomnú dôveru.

100. Podľa mňa niet pochýb, že znenie článku 82 ZFEÚ implicitne potvrdzuje judikatúru Súdneho dvora, ktorú by bolo možné pri vytváraní Lisabonskej zmluvy tak ľahko vyvrátiť. Pripomínam, že tento článok vo svojom odseku 2 stanovuje právny základ pre aproximáciu vnútroštátnych právnych predpisov s cieľom uľahčiť vzájomné uznávanie.

101. Prejudiciálne otázky položené v rámci vykonávania európskeho zatykača umožnili Súdnemu dvoru stanoviť pravidlá, ktoré viedli k vytvoreniu a zachovaniu európskeho priestoru trestného súdnictva a priznať zásade vzájomného uznávania plnú silu a význam.

102. Od vydania rozsudku Gözütok a Brügge [26] Súdny dvor vždy uplatnil veľmi striktný výklad tejto zásady, najmä pokiaľ ide o automatickú povahu odovzdania vyžiadanej osoby, ak sa pri tomto odovzdaní nemožno odvolať na žiadnu výnimku, pričom vychádzal z mimoriadne prísneho uplatnenia zásad vzájomného uznávania a vzájomnej dôvery a z presadzovania účinného a rýchleho fungovania mechanizmu odovzdávania, ktorý stanovuje rámcové rozhodnutie.

103. Z toho vyplýva, že ak súdny orgán členského štátu požaduje odovzdanie osoby buď na základe právoplatného odsúdenia, alebo preto, lebo je proti tejto osobe vedené trestné stíhanie, jeho rozhodnutie musí byť automaticky uznané vykonávajúcim členským štátom a tento štát je podľa článku 1 ods. 2 rámcového rozhodnutia povinný vyhovieť tomuto zatykaču, pričom má možnosť odmietnuť jeho výkon len z dôvodov taxatívne vymedzených v článkoch 3 až 4a rámcového rozhodnutia. [27] Okrem toho vykonávajúci členský štát môže podmieniť výkon uvedeného zatykača len podmienkami definovanými v článku 5 rámcového rozhodnutia.

23 — C-187/10 a C-385/01, EU:C:2003:87.

24 — Bod 33 tohto rozsudku.

25 — Rozsudok West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, bod 62 a citovaná judikatúra).

26 — C-187/10 a C-385/01, EU:C:2003:87.

27 — Pozri rozsudky Leymann a Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, bod 51), Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, bod 57), Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, body 35 a 36), ako aj Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, bod 38).

104. Podľa ustálenej formulácie tak práve s cieľom „uľahč[iť] odovzdávanie vyžiadaných osôb v súlade so zásadou vzájomného uznávania“ [28] a „posil[niť] systém odovzdávania zavedený týmto rámcovým rozhodnutím v prospech priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“ [29] Súdny dvor vo svojom rozsudku Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616) podporoval členské štáty v tom, aby v čo najväčšej možnej miere obmedzili situácie, v ktorých môžu odmietnuť výkon európskeho zatykača, pričom ich vyzýval k tomu, aby nutne nevyužívali možnosti, ktoré im priznáva článok 4 rámcového rozhodnutia týkajúci sa dôvodov nepovinného nevykonania, a to bez ohľadu na význam cieľov uvedených v tomto článku. [30] Súdny dvor tak pripustil, že akokoľvek významný je cieľ sociálnej reintegrácie vyžiadanej osoby [31] uvedený v článku 4 bode 6 rámcového rozhodnutia, [32] členské štáty musia mať možnosť obmedziť v súlade so zásadou vzájomného uznávania situácie, v ktorých by malo byť možné odmietnuť odovzdanie takejto osoby.

105. Aj v rozsudku West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404) Súdny dvor opäť s cieľom uľahčiť odovzdanie a posilniť systém európskeho zatykača v kontexte po sebe nasledujúcich odovzdaní tej istej osoby obmedzil pojem „vykonávajúci členský štát“ na členský štát, ktorý odovzdal dotknutú osobu ako posledný, aby sa obmedzili situácie, v ktorých môžu vnútroštátne súdne orgány odmietnuť udeliť súhlas s výkonom európskeho zatykača. [33]

2. Zásada vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi

106. Zásada vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi patrí dnes medzi základné zásady práva Únie, podobne ako zásady prednosti a priameho účinku.

107. V stanovisku 2/13 (EU:C:2014:2454) Súdny dvor zasadajúci v pléne opätovne potvrdil „zásadný význam“ tejto zásady, ktorá „podľa práva Únie musí medzi… členskými štátmi existovať“, keďže „umožňuje vytvorenie a zachovanie priestoru bez vnútorných hraníc“, pričom jej dodržiavanie je zásadné pre „rovnováhu, na ktorej je Únia založená“ [34].

108. Pokiaľ ide o priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, Súdny dvor definuje uvedenú zásadu ako zásadu, ktorá ukladá každému z členských štátov, aby vychádzal z toho, že okrem výnimočných okolností všetky členské štáty dodržujú právo Únie a konkrétne základné práva týmto právom uznané. [35]

109. Podľa Súdneho dvora teda zásada vzájomnej dôvery bráni tomu, aby členský štát overoval, či iný členský štát v konkrétnom prípade skutočne dodržal základné práva zaručené Úniou, keďže by to „[ohrozilo] rovnováhu, na ktorej ja Únia založená“ [36].

110. Vzájomná dôvera medzi členskými štátmi je založená na viacerých faktoroch.

111. Po prvé dôvera, ktorú každý členský štát musí mať v systémy trestného súdnictva ostatných členských štátov, sa javí ako logický a absolútne nevyhnutný dôsledok odstránenia vnútorných hraníc a vytvorenia jednotného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

28 — Rozsudky Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, bod 59) a West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, bod 62).

29 — Rozsudok Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, bod 58).

30 — Rozsudok Wolzenburg (C-123/08, EU:C:2009:616, bod 62 a citovaná judikatúra).

31 — Pozri rozsudok Kozłowski (C-66/08, EU:C:2008:437, bod 45).

32 — Podľa tohto ustanovenia vykonávajúci súdny orgán môže odmietnuť vykonanie európskeho zatykača vydaného na účely výkonu trestu odňatia slobody, ak sa vyžiadaná osoba „zdržiava alebo je štátnym občanom alebo má trvalý pobyt vo vykonávajúcom členskom štáte“ a tento štát „sa zaviaže, že vykoná rozsudok“.

33 — Bod 62 tohto rozsudku.

34 — Body 191 a 194 tohto stanoviska.

35 — Bod 191 uvedeného stanoviska.

36 — Stanovisko 2/13 (EU:C:2014:2454, bod 194).

112. Po druhé, ako uvádza Súdny dvor vo svojom stanovisku 2/13 (EU:C:2014:2454), táto dôvera je založená na základnom predpoklade, že každý členský štát zdieľa so všetkými ostatnými členskými štátmi určitý súbor spoločných hodnôt, na ktorých je Únia založená, a uznáva, že ostatné členské štáty s ním zdieľajú tieto hodnoty, ako sú rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a dodržiavanie ľudských práv, ako je spresnené v článku 2 ZEÚ. [37] Všetky členské štáty tak pri založení Európskych spoločenstiev alebo pristúpení k nim preukázali, že sú právnymi štátmi, ktoré dodržiavajú základné práva.

113. Po tretie uvedená dôvera je založená na skutočnosti, že každý z členských štátov má povinnosť dodržiavať základné práva, ako sú zakotvené v EDĽP, v Charte alebo vo vnútroštátnom práve, a to aj v rámci trestného práva hmotného alebo procesného, na ktoré sa nevzťahuje pôsobnosť rámcového rozhodnutia a práva Únie. [38]

114. Napriek tomu, že v rámci Únie dnes neexistuje rozsiahla harmonizácia trestného práva hmotného a procesného, členské štáty mohli teda nadobudnúť presvedčenie, že podmienky, v ktorých budú vyžiadané osoby trestne stíhané, súdené a prípadne pozbavené slobody v ostatných členských štátoch, rešpektujú práva týchto osôb a umožňujú im riadne sa brániť.

115. Práve táto povinnosť každého členského štátu dodržiavať základné práva musí podľa Súdneho dvora umožniť členským štátom mať dôveru, „pokiaľ ide o skutočnosť, že ich vnútroštátne právne poriadky sú spôsobilé poskytnúť rovnocennú a účinnú ochranu základných práv uznaných na úrovni Únie, osobitne v Charte“ [39].

116. Na základe uplatnenia týchto zásad tak Súdny dvor vo svojom rozsudku F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358) [40] rozhodol, že „v rámci vnútroštátneho právneho poriadku členského štátu, ktorý vydal zatykač, [môžu] osoby, voči ktorým bol zatykač vydaný, využiť prípadné právne prostriedky, ktoré im umožnia spochybniť zákonnosť trestného stíhania alebo konania týkajúceho sa výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia zahŕňajúceho pozbavenie osobnej slobody, alebo trestného konania, ktoré viedlo k uloženiu takého trestu alebo ochranného opatrenia“ [41].

117. Súdny dvor vo svojom rozsudku Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107) [42] opäť na základe uvedených zásad rozhodol, že odovzdanie musí byť automatické dokonca aj vtedy, ak vykonávajúci členský štát koncipuje vo svojom ústavnom práve prísnejšie poňatie práva na spravodlivý proces.

118. Od okamihu, keď sa vykonávajúci súdny orgán nemôže dovolávať jedného z dôvodov nevykonania taxatívne vymedzených v článkoch 3 až 4a rámcového rozhodnutia, je povinný odovzdať vyžiadanú osobu súdnym orgánom, ktoré vydali zatykač, aj keby ustanovenia jeho vnútroštátneho práva, vrátane ústavného práva, priznávali vyššiu úroveň ochrany základných práv, než aká vyplýva z ustanovení rámcového rozhodnutia.

119. Vo veci, v ktorej bol vydaný uvedený rozsudok, Súdny dvor taktiež rozhodol, že ak by sa členskému štátu umožnilo dovolávať sa vyššieho štandardu ochrany základných práv vo svojom ústavnom práve, ktorým by podmienil odovzdanie osoby odsúdenej v neprítomnosti, viedlo by to k porušeniu zásad vzájomného uznávania a vzájomnej dôvery, na ktorých je rámcové rozhodnutie založené, a teda k ohrozeniu jeho účinnosti.

37 — Bod 168.

38 — Rozsudok F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, bod 48).

39 — Rozsudok F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, bod 50).

40 — Tento rozsudok sa týka možnosti podať opravný prostriedok s odkladným účinkom proti rozhodnutiu vykonávajúceho súdneho orgánu.

41 — Bod 50.

42 — Súdny dvor v tomto rozsudku rozhodoval o pôsobnosti článku 4a ods. 1 rámcového rozhodnutia, ktorý stanovuje dôvod nepovinného nevykonania európskeho zatykača vydaného na účely výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia zahŕňajúceho pozbavenie osobnej slobody, ak sa dotknutá osoba osobne nezúčastnila súdneho konania vedúceho k jej odsúdeniu.

120. Podľa Súdneho dvora práve táto povinnosť dodržiavania základných práv odôvodňuje znenie odôvodnenia 10 rámcového rozhodnutia, podľa ktorého sa vykonávanie európskeho zatykača môže pozastaviť iba v prípade vážneho a pretrvávajúceho porušovania zásad uvedených v článku 6 ods. 1 EÚ jedným z členských štátov, zisteného Európskou radou v zmysle článku 7 ods. 2 EÚ, s následkami uvedenými v odseku 3 tohto článku. [43]

121. Práve táto povinnosť teda opäť podľa Súdneho dvora posilňuje zásadu vzájomného uznávania, na ktorej je podľa článku 1 ods. 2 rámcového rozhodnutia založený mechanizmus európskeho zatykača.

122. Na základe tejto analýzy je zrejmé, že dôvod nevykonania založený na riziku porušenia základných práv odovzdanej osoby v členskom štáte, ktorý vydal zatykač, by vážnym spôsobom narušil vzťah dôvery, na ktorom má byť založená súdna spolupráca upravená v rámcovom rozhodnutí, a tým by sa úplne poprela zásada vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí.

123. Vzhľadom na počet členských štátov, ktoré čelia nefunkčnosti svojich väzenských systémov a osobitne problému všeobecne preplnených väzníc, by mal takýto výklad za následok, ako som už uviedol, zavedenie systematickej výnimky z vykonávania európskych zatykačov vydaných týmito členskými štátmi, čo by viedlo k ochromeniu mechanizmu európskeho zatykača.

124. Okrem toho je skutočnosťou, že vykonávajúce súdne orgány by už nemohli odovzdať vyžiadanú osobu na účely trestného stíhania alebo výkonu trestu odňatia slobody.

125. Ochromenie mechanizmu rámcového rozhodnutia by v skutočnosti viedlo k narušeniu jedného z cieľov priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, konkrétne cieľa, ktorým je zabezpečenie potláčania trestnej činnosti nielen v spoločnom záujme všetkých členských štátov, ale aj v záujme obetí, keďže v prípade, že by bol európsky zatykač vydaný na účely trestného stíhania, vykonávajúce súdne orgány by v zásade nemali nijakú právomoc súdiť dotknutú osobu namiesto súdnych orgánov, ktoré vydali zatykač, a to vzhľadom na zásadu teritoriality trestného práva. V prípade, o aký zdá sa ide v prejednávanej veci, že by túto právomoc naopak mali, prokuratúra v Brémach poukázala na problémy a neprimerané náklady, ktoré by to so sebou prinášalo.

126. Vykonávajúcemu členskému štátu však jednak neprináleží, a to ani v rámci jeho povinnosti solidarity zakotvenej v článku 4 ods. 3 ZEÚ, aby z dôvodu nefunkčnosti väzenského systému členského štátu vydávajúceho zatykač zabezpečil výkon trestu vyžiadanej osoby spolu s nákladmi, ktoré v súvislosti s tým vznikajú, pokiaľ, samozrejme, sa takéto prevzatie zodpovednosti nevyžaduje z dôvodu sociálnej reintegrácie tejto osoby, čo je možnosť, ktorú ustanovenia rámcového rozhodnutia ponúkajú. V ostatných prípadoch nie je riešením znižovať obsadenosť väzenských zariadení v jednom členskom štáte zvyšovaním obsadenosti väzníc v inom členskom štáte.

127. Netreba tiež zabúdať, že tu ide o otázku predchádzania riziku porušovania a nie o otázku konštatovania a sankcionovania porušenia. Hoci je existencia systémového nedostatku legitímnym dôvodom, aby sme si kládli otázku podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody odovzdaných osôb, takýto záver vyvodený v jednom danom okamihu nemôže viesť a *priori* k podozrievaniu z porušovania základných práv odovzdaných osôb a zablokovaniu vzájomného uznávania zavedením „systematického“ dôvodu nevykonania.

128. A napokon keby sa mal Súdny dvor domnievať, že existencia systémového nedostatku týkajúceho sa podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody je dôvodom na nevykonanie európskeho zatykača, bol by to tiež dôvod na odmietnutie odovzdania na základe rámcového rozhodnutia 2008/909.

43 — Rozsudok F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, bod 49).

129. Vzhľadom na požiadavky obsiahnuté a vyplývajúce zo zásady vzájomného uznávania vykonávajúce súdne orgány nemajú teda inú možnosť, než odvolať sa na dôvody povinného alebo nepovinného nevykonania, uvedené v článkoch 3 až 4a rámcového rozhodnutia, a ak sa nemožno odvolať na nijaký z týchto dôvodov, odovzdať vyžiadané osoby na základe vzájomnej dôvery, ktorú musia mať voči súdnym orgánom vydávajúcim zatykač.

130. Z tohto hľadiska teda logika systému vyžaduje odpovedať vnútroštátnemu súdu, že je v zásade povinný vykonať európske zatykače, ktoré mu boli predložené.

131. Je však možné dospieť k absolútnemu záveru, že je daná povinnosť vykonať európske zatykače, ktorých vykonanie by viedlo k neprimeraným dôsledkom, aké sú opísané v návrhu na začatie prejudiciálneho konania?

132. Ja odpovedám, že nie.

133. Za výnimočných okolností,[44] o aké ide v sporoch vo veciach samých, vyznačujúcich sa systematickým nedostatkom týkajúcim sa podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody v členskom štáte vydávajúcom zatykač, ktorý konštatoval Európsky súd pre ľudské práva, je legitímne, aby si vykonávajúci súdny orgán položil otázku, či odovzdanej osobe skutočne „hrozí“, že bude zadržiavaná za podmienok, na ktoré poukázal tento súd.

134. Vykonávajúci súdny orgán teda musí prostredníctvom výmeny informácií založenej na vzájomnej spolupráci súdov posúdiť, či s ohľadom na informácie poskytnuté súdnym orgánom vydávajúcim zatykač bude odovzdaná osoba skutočne zadržiavaná za podmienok, ktoré nie sú neprimerané.

D – *O uplatnení zásady proporcionality pri vydávaní európskych zatykačov*

135. Je zrejmé, že za okolností, o aké ide v sporoch vo veciach samých, je potrebné nájsť rovnováhu medzi právami odovzdanej osoby a potrebami vyplývajúcimi z ochrany práv a slobôd iných osôb. Ako Súdny dvor pripomenul vo svojom rozsudku N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84), článok 6 Charty stanovuje právo každej osoby nielen na slobodu, ale aj na bezpečnosť.[45] Toto právo je rovnako ako právo zaručené v článku 4 Charty absolútnym právom, z ktorého neexistujú výnimky. Ak sa osoba, na ktorú bol vydaný európsky zatykač, požaduje z dôvodu spáchania teroristických činov alebo znásilnenia maloletej osoby, je zjavné, že nevykonanie tohto zatykača vyvoláva otázku potrebnej ochrany národnej bezpečnosti a verejného poriadku.

136. Toto zváženie je teda nevyhnutné a je v plnom rozsahu úlohou súdu ako ochrancu osobných slobôd, ktorý v tejto situácii skutočne stojí pred nutnosťou voľby, pričom túto rovnováhu je podľa môjho názoru možné nájsť práve na základe uplatnenia zásady proporcionality.

1. Pôsobnosť zásady proporcionality

137. Zásada proporcionality má obzvlášť významné uplatnenie v súdnictve, známe ako „individualizácia“ trestu.

138. Individualizácia trestu má dva rozmery: vo fáze uloženia trestu a vo fáze výkonu trestu.

44 — Tu odkazujem na výnimočné okolnosti, ktoré Súdny dvor uviedol v bode 191 svojho stanoviska 2/13 (EU:C:2014:2454).

45 — Bod 53 a citovaná judikatúra.

139. Vo fáze uloženia trestu zásada individualizácie trestu vylučuje zásadu automatického a úplne stanoveného trestu. Súd teda stanoví trest v závislosti od osobnosti páchateľa tak, ako vyplýva predovšetkým z povahy spáchaného trestného činu, z okolností jeho spáchania, z vyšetrovania týkajúceho sa osobnosti, zo svedeckých výpovedí, zo psychologických a psychiatrických posudkov, ako aj z možností reintegrácie s ohľadom na osobnosť dotknutej osoby.

140. Ak súd uloží trest odňatia slobody, musí na účely stanovenia jeho dĺžky nutne zohľadniť podmienky výkonu tohto trestu a najmä prípadnú tvrdosť týchto podmienok. Cieľom je totiž zamedziť tomu, aby vzatie odovzdanej osoby do väzby malo pre túto osobu neprimerané dôsledky.

141. V tejto súvislosti musí súd samozrejme zohľadniť kapacity väzenských zariadení a prípadnú neschopnosť systému zabezpečiť riadne podmienky väzby z dôvodu preplnených väzníc.

142. Táto zásada individualizácie sa s rovnakou intenzitou uplatňuje aj vo fáze výkonu trestu. Hovorí sa teda o vykonávaní trestov. Tu je relevantné zohľadnenie materiálnych podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody, a to z dvoch hlavných dôvodov, nezávislých na aspektoch týkajúcich sa ľudskej dôstojnosti.

143. Predovšetkým moderná kriminalistika jednomyseľne zdôrazňuje nepriaznivý dosah príliš preplnených priestorov, keďže ide o faktor zhoršujúci psychické rozpoloženie. Pocit nespravodlivosti vyplývajúci z ponižujúceho zaobchádzania len posilňuje desocializáciu držanej osoby, čiže len exponenciálne zvyšuje riziko recidívy. Účel trestu, ktorým je v konečnom dôsledku náprava odsúdenej osoby a jej reintegrácia do spoločnosti, je teda zjavne ohrozený.

144. Z trestu sa tiež nemôže stať poníženie. Príliš tvrdé podmienky väzenia pridávajú trestu na tvrdosti, ktorú nemá súd v úmysle a ktorá posilňuje pocit nespravodlivosti opísaný vyššie.

145. Rovnakú proporcionalitu je potrebné dodržať pri vydaní európskeho zatykača vydaného na účely trestného stíhania.

146. V takejto situácii je totiž prezumpcia neviny, ktorá svedčí v prospech trestne stíhanej osoby, sama osebe dôvodom na umiernenosť. Okrem toho vzatie do väzby vyplývajúce z výkonu európskeho zatykača je v skutočnosti porovnateľné s vyšetrovacou väzbou pred vynesením rozsudku, keďže trvanie tejto väzby sa započítava do trestu, ktorý bude uložený po skončení konania. Je teda legitímne vydať európsky zatykač len v prípadoch, v ktorých je rozhodnutie o uložení trestu pravdepodobné s ohľadom na objektívnu povahu spáchaných skutkov.

147. Je pravda, že žiadne z ustanovení rámcového rozhodnutia výslovne nevyžaduje, aby sa vykonalo preskúmanie proporcionality. Keďže však zásada proporcionality predstavuje všeobecnú zásadu práva Únie, možno ju ako takú uplatniť na konanie členských štátov v prípadoch, keď vykonávajú právo Únie, ktorého súčasťou je aj rámcové rozhodnutie.

148. Okrem toho voľná úvaha, ktorú vykonávajúcim súdnym orgánom ponechávajú články 4 a 5 rámcového rozhodnutia, nie je ničím iným než uplatnením zásady proporcionality. Cieľom tejto voľnej úvahy, ktorou disponuje súd dožiadaný o výkon európskeho zatykača, je totiž umožniť prispôsobenie donucovacieho opatrenia, či už sleduje trestné stíhanie alebo výkon trestu odňatia slobody, s cieľom predísť situácii vedúcej k desocializácii dotknutej osoby v dôsledku automatického a zaslepeného výkonu zatykača.

149. S ohľadom na tieto skutočnosti sa domnievam, že je potrebné vykonať preskúmanie proporcionality.

150. Ostatní podľa všetkého tento názor prijímanú, hoci pri ňom vychádzajú z odlišných dôvodov, najmä z dôvodov založených na slobode pohybu, ktoré sú však v skutočnosti doplnkovými dôvodmi.

151. Európska príručka o vydávaní európskeho zatykača [46] tak veľmi jasne vyzýva súdne orgány vydávajúce zatykač k vykonávaniu takéhoto preskúmania. So zreteľom na závažné dôsledky, ktoré má výkon takéhoto zatykača z hľadiska obmedzenia slobody pohybu vyžiadanej osoby, táto príručka kladie dôraz na to, že európsky zatykač by sa mal využívať „účinným efektívnym a primeraným spôsobom“, aby sa zabezpečilo trestné stíhanie „závažnejších alebo škodlivejších“ trestných činov.

152. Aj Parlament vo svojom uznesení z 27. februára 2014 s odporúčaniami Komisii o revízii európskeho zatykača [47] odporučil, aby súdny orgán pri vydávaní takéhoto zatykača „na základe všetkých relevantných faktorov a okolností starostlivo posúdi[l] potrebu požadovaného opatrenia, pričom zohľadní práva podozrivej alebo obvinenej osoby a dostupnosť primeraného menej rušivého alternatívneho opatrenia s cieľom dosiahnuť stanovené ciele“ [48].

153. V značnom počte členských štátov už súdne orgány vydávajúce zatykač vykonávajú takéto preskúmanie pred vydaním európskeho zatykača [49], či už na základe opatrenia, ktorým sa preberá rámcové rozhodnutie [50], alebo na základe ich samotnej praxe. [51]

154. Súhlasím s názorom Parlamentu, Rady a Komisie, ktoré zdôrazňujú, že preskúmanie proporcionality sa musí vykonať pri vydávaní európskeho zatykača.

155. Zo samotného zmyslu systému totiž vyplýva požiadavka, aby takéto preskúmanie vykonal súdny orgán vydávajúci zatykač, keďže európsky zatykač musí túto podmienku spĺňať ešte predtým, než opustí hranice územia štátu.

156. Z rôznych dôvodov to však nie je vždy tak.

157. Niektoré vnútroštátne právne úpravy zakazujú predovšetkým takéto preskúmanie na základe zásady zákonnosti trestného stíhania. To je prípad Maďarska a Rumunska, [52] ktoré boli povinné túto zásadu striktne uplatňovať pri pristúpení k Únii.

158. Uvedená zásada zakazuje akékoľvek posudzovanie proporcionality vo fáze rozhodovania o trestnom stíhaní alebo výkonu súdneho rozhodnutia s cieľom zabezpečiť úplnú nezávislosť súdneho orgánu. Jej cieľom, ktorý je veľmi chvályhodný a ktorý musia sledovať aj justičné orgány nesúdnej povahy, je zaručiť jej automatickým uplatňovaním vylúčenie akéhokoľvek vonkajšieho zasahovania, najmä politického, do výkonu spravodlivosti.

46 — Dokument 17195/1/10 REV 1 – COPEN 275 EJN 72 Eurojust 139.

47 — Dokument T7-0174/2014.

48 — Pozri prílohu tohto uznesenia. Pre zaujímavosť uvádzam, že požiadavka proporcionality je už zakotvená v rámci zriadenia, prevádzky a využívania Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), ktorý bol zavedený rozhodnutím Rady 2007/533/SVV z 12. júna 2007 (Ú. v. EÚ L 205, s. 63). Článok 21 tohto rozhodnutia totiž stanovuje, že pred vydaním zápisu členský štát určí, či je prípad „primeraný, relevantný a dostatočne dôležitý na vloženie zápisu do SIS II“.

49 — Pozri najmä záverečnú správu zo štvrtého kola vzájomného hodnotenia, nazvanú „Praktické uplatňovanie európskeho zatykača a zodpovedajúcich postupov odovzdávania medzi členskými štátmi“, ktorú Rada prijala 4. a 5. júna 2009 (dokument 8302/4/09 REV 4 – Crimorg 55 COPEN 68 EJN 24 Eurojust 20), ktorá vyhodnocuje uplatňovanie európskeho zatykača v jednotlivých členských štátoch.

50 — Najmä v Českej republike, Lotyšsku, Litve a Slovenskej republike.

51 — Najmä v Belgicku, Dánsku, Nemecku, Estónsku, Írsku (policajným zborom a prokuratúrou), Španielsku, vo Francúzsku, na Cypre, v Luxembursku, Holandsku, Portugalsku, Slovinsku, vo Fínsku, Švédsku (prokuratúrou) alebo v Spojenom kráľovstve.

52 — Výslovne to vyplýva z odpovedí, ktoré tieto členské štáty predložili v rámci správy Komisie spomenutej v poznámke pod čiarou 16 týchto návrhov.

159. Výsledkom je automatickosť, ktorá môže viesť k skutočnej krutosti pri výkone rozhodnutí, a to do tej miery, že dochádza k diskreditácii mechanizmov, akým je mechanizmus európskeho zatykača. Vedie totiž k systematickému a niekedy neodôvodnenému vydávaniu európskeho zatykača na účely odovzdania vyžiadaných osôb z dôvodu často menej závažných trestných činov,[53] akými sú krádež 2 m^2 obkladu alebo kolesa z bicykla, čo je prax, ktorú kritizovala samotná Komisia vo svojej správe spomenutej v poznámke pod čiarou 16 týchto návrhov.

160. Z týchto dôvodov sa domnievam, že je legitímne, aby mohla byť otázka proporcionality európskeho zatykača vznesená pred vykonávajúcim súdnym orgánom.

161. Samozrejme vôbec nespochybňujem zásadu procesnej autonómie.

162. Keď však rozhodnutie súdneho orgánu vydávajúceho zatykač opustí územie štátu, na ktorom je výlučne vykonateľné, aby sa uplatnilo v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, musí byť v súlade so všeobecnými pravidlami a zásadami, ktorými sa tento jednotný súdny priestor riadi a ktoré umožňujú jednotné uplatňovanie zásady vzájomného uznávania.

163. Povinnosť vykonávajúceho členského štátu priznať „cudziemu“ rozhodnutiu rovnakú silu, ako keby išlo o jeho vlastné rozhodnutie, aj keby jeho vnútroštátne právo viedlo k odlišnému riešeniu, ho nemôže zaväzovať k výkonu európskeho zatykača, ktorý nespĺňa podmienky explicitne a implicitne vyžadované rámcovým rozhodnutím upravujúcim osobitný aspekt vzájomného uznávania.

164. Podľa mojej analýzy treba túto situáciu odlíšiť od situácie, v ktorej sa vykonávajúci súdny orgán snaží o posúdenie zákonnosti európskeho zatykača vzhľadom na svoj vlastný štandard ochrany základných práv, čo je prípad upravený najmä v rozsudku Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107). Ide totiž o určenie toho, či je v špecifickej oblasti trestného práva a v rámci „horizontálneho“ dialógu medzi suverénnymi súdmi potrebné klásť otázku proporcionality.

165. Hneď na úvod spresním, že vzhľadom na to, že podľa môjho názoru je zásada proporcionality všeobecnou zásadou práva Únie, prislúcha len a len Súdnemu dvoru, aby definoval jej pôsobnosť a v prípade potreby aj jej parametre. Bude teda na vykonávajúcom súdnom orgáne, aby sa v tejto veci prípadne obrátil na Súdny dvor formou návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

166. Zostáva ešte určiť, akým spôsobom možno túto zásadu posudzovať.

2. Konkrétne podmienky uplatnenia zásady proporcionality pri vydávaní európskych zatykačov

167. Ak vykonávajúci súdny orgán na základe spoľahlivých skutkových údajov skonštatuje, že v členskom štáte vydávajúcom zatykač existuje systémový nedostatok týkajúci sa podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody, musí mať možnosť posúdiť s ohľadom na konkrétne okolnosti každej prejednávanej veci, či odovzdanie vyžiadanej osoby môže túto osobu vystaviť neprimeraným podmienkam výkonu pozbavenia osobnej slobody.

168. Vykonávajúci súdny orgán musí mať na tento účel možnosť požadovať od súdneho orgánu vydávajúceho zatykač všetky informácie, ktoré považuje za užitočné. Na základe zásady rozdelenia právomocí by sa mal podľa mňa vykonávajúci súdny orgán obrátiť na svoj príslušný vnútroštátny orgán, ktorý by sa mal priamo spojiť s príslušným vnútroštátnym orgánom v členskom štáte vydávajúcom zatykač a odpovede by mu mali byť zaslané rovnakou cestou.

53 — Táto skutočnosť bola značne zdôrazňovaná v posledných dokumentoch inštitúcií, ktoré sa týkali uplatňovania rámcového rozhodnutia. Pozri najmä bod 4 správy Komisie spomenutej v poznámke pod čiarou 16 týchto návrhov.

169. Pokiaľ ide o európsky zatykač vydaný na účely výkonu trestu odňatia slobody, ten treba podľa môjho názoru považovať za primeraný, ak podmienky výkonu nemajú negatívne dôsledky neporovnateľné s dôsledkami, ktoré by vyplývali z uloženého trestu v prípade, ak by k jeho výkonu došlo za normálnych podmienok

170. Pokiaľ ide o európsky zatykač vydaný na účely trestného stíhania, ten je primeraný, ak sú podmienky jeho výkonu zlučiteľné so samotnou potrebou udržať vyžiadanú osobu v dosahu výkonu spravodlivosti. Európsky súd pre ľudské práva vo svojom rozsudku Ladent v. Poľsko [54] navyše rozhodol, že vydanie európskeho zatykača v súvislosti so spáchaním trestného činu, v prípade ktorého by sa uvalenie vyšetrovacej väzby považovalo za normálnych okolností za nevhodné, môže mať neprimerané dôsledky na slobodu vyžiadanej osoby, ktoré by mohli byť posudzované z hľadiska záruk upravených v článku 5 EDĽP. [55]

171. Je napokon zrejmé, že možnosti, ktoré ponúkajú články 4 a 5 rámcového rozhodnutia, treba posudzovať systematicky.

172. Ak by mal vykonávajúci súdny orgán v rámci preskúmania proporcionality čeliť konkrétnemu problému s posúdením, musel by sa obrátiť na Súdny dvor, keďže ten jediný má právomoc rozhodovať o tejto otázke práva Únie.

173. V každom prípade treba mať na pamäti, že preskúmanie proporcionality prislúcha v prvom rade súdnemu orgánu vydávajúcemu zatykač. Vzhľadom na to, že tu ide o vykonanie práva Únie, musí ju vykonať, a to aj v prípade, že z tohto dôvodu neuplatní svoju vnútroštátnu právnu úpravu stanovujúcu zásadu zákonnosti trestného stíhania, keďže ide o rozhodovanie v súlade s právom Únie, ktorého prednosť sa uplatňuje aj v súvislosti s ustanoveniami rámcového rozhodnutia.

174. Navyše keby sa takéto preskúmanie vykonávalo, otázky, ktoré boli položené v prejednávaných veciach, by boli nepochybne zriedkavé.

175. Uvedomujem si, že stanovisko, ktoré Súdnemu dvoru navrhujem prijať, čiastočne znamená, že od neho žiadam, aby postupoval tak, ako by postupoval súd pre ľudské práva. Domnievam sa, že v oblasti trestného práva bude skôr či neskôr potrebné sa týmto prístupom zaoberať.

176. Nemôžem však ignorovať skutočnosť, že súčasná situácia je tiež dôsledkom škodlivej nečinnosti tak zo strany členských štátov, ako aj zo strany inštitúcií Únie.

177. Asi je zbytočné pripomínať, že každý členský štát je povinný zaručiť dodržiavanie základných práv podľa článku 6 ZEÚ. Táto povinnosť vyplýva, ako bolo uvedené, nielen zo vzájomnej dôvery, ale aj zo zásady lojálnej spolupráce. [56] Tie sú navzájom prepojené. Okrem toho pripomínam, že Súdny dvor vo svojom rozsudku Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386) výslovne uviedol, že „Únia by mohla ťažko naplniť svoje poslanie, ak by zásada lojálnej spolupráce, z ktorej vyplýva najmä to, že členské štáty prijmú všetky potrebné opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich z práva Európskej únie, neplatila aj v rámci policajnej a súdnej spolupráce v trestných veciach, ktorá je ako celok založená na spolupráci medzi členskými štátmi a inštitúciami“ [57].

54 — Č. 11036/03, 18. marca 2008.

55 — § 55 a § 56.

56 — Táto povinnosť lojality vyplýva z článku 4 ods. 3 ZEÚ, pričom sa predpokladá, že na základe tohto ustanovenia sa táto povinnosť uplatní tiež vo vzájomných vzťahoch medzi členskými štátmi a Úniou (pozri stanovisko 2/13, EU:C:2014:2454, bod 202).

57 — Bod 42.

178. Ak sa od vykonávajúcich súdnych orgánov požaduje, aby za okolností, o aké ide v sporoch vo veciach samých, odovzdali vyžiadanú osobu, zásada vzájomnej dôvery na druhej strane predpokladá, že súdne orgány vydávajúce zatykač, voči ktorým sa prejavuje táto dôvera, a osobitne členský štát, do ktorého bude vyžiadaná osoba odovzdaná, prijmú všetky nevyhnutné opatrenia, vrátane potrebných reforiem trestnoprávnej politiky, aby zabezpečili, že táto osoba vykoná svoj trest za podmienok, ktoré sú v súlade s jej základnými právami, a bude môcť využiť všetky dostupné opravné prostriedky na obranu svojich osobných slobôd.

179. V tejto súvislosti môžem len privítať záväzky, ktoré v tomto zmysle prijali Maďarsko a Rumunsko.

180. Vzhľadom na mimoriadne vysoký počet individuálnych žalôb podaných na Európsky súd pre ľudské práva tiež konštatujem, že opravné prostriedky stanovené v Maďarsku a Rumunsku umožňujú osobám vystaveným materiálnym podmienkam výkonu pozbavenia osobnej slobody, ktoré sú v rozpore so zárukami upravenými v článku 3 EDĽP, zabezpečiť ochranu ich základných práv.

181. Nakoniec nevidím iné riešenie, než posilniť mechanizmus európskeho zatykača konaním inštitúcií Únie. Hoci Komisia v roku 2011 dospela k záveru o žalostných podmienkach výkonu pozbavenia osobnej slobody v niektorých členských štátoch a dôsledkoch vykonávania rámcového rozhodnutia, podotýkam, že ani Rada, ani Komisia nepodnikli nijaké kroky s cieľom zaručiť, že členské štáty si budú plniť všetky svoje povinnosti alebo aspoň prijmú potrebné opatrenia.

182. Článok 82 ZFEÚ im pritom poskytuje právny základ na tento účel.

VI – **Návrh**

183. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na otázky, ktoré mu predložil Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Vyšší krajinský súd Brémy), takto:

Článok 1 ods. 3 rámcového rozhodnutia Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi, zmeneného a doplneného rámcovým rozhodnutím Rady 2009/299/SVV z 26. februára 2009, sa má vykladať v tom zmysle, že dôvodom nevykonania európskeho zatykača, vydaného na účely trestného stíhania alebo výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného opatrenia zahŕňajúceho pozbavenie osobnej slobody, nie je riziko porušenia základných práv odovzdanej osoby v členskom štáte, ktorý vydal zatykač.

Súdnym orgánom vydávajúcim zatykač prináleží vykonať preskúmanie proporcionality s cieľom posúdiť nevyhnutnosť vydania európskeho zatykača s ohľadom na povahu trestného činu a konkrétne podmienky výkonu trestu.

Za okolností, o aké ide v sporoch vo veciach samých, vyznačujúcich sa systémovým nedostatkom týkajúcim sa podmienok výkonu pozbavenia osobnej slobody v členskom štáte vydávajúcom zatykač, je vykonávajúci súdny orgán oprávnený požadovať od vydávajúceho súdneho orgánu, prípadne prostredníctvom príslušných vnútroštátnych orgánov, všetky užitočné informácie, ktoré mu umožnia posúdiť s ohľadom na konkrétne okolnosti každej prejednávanej veci, či odovzdanie vyžiadanej osoby môže túto osobu vystaviť neprimeraným podmienkam výkonu pozbavenia osobnej slobody.

Okrem toho členskému štátu vydávajúcemu zatykač prináleží, aby v súlade so záväzkami vyplývajúcimi z článku 6 ZEÚ a povinnosťami, ktoré mu prislúchajú na základe zásad vzájomnej dôvery a lojálnej spolupráce, prijal všetky nevyhnutné opatrenia, vrátane potrebných reforiem trestnoprávnej politiky, aby zabezpečil, že odovzdaná osoba vykoná svoj trest za podmienok, ktoré sú v súlade s jej základnými právami, a bude môcť využiť všetky dostupné opravné prostriedky na obranu svojich osobných slobôd.